

Εν χορώ και Οργάνοις: επί των ορέων ωραιότης, του Σπύρου Νεραντζιώτη (Νικόλαος Κόϊος, Συντονιστής Περιεχομένου της Πεμπτουσίας)

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Σε καιρούς μακροχρόνιων κρίσεων, όπως αυτή που διερχόμαστε, οι κοινωνίες έχουν την ανάγκη από στηρίγματα για να διασώσουν την συνοχή τους. Ένα από τα μεγάλα στηρίγματα είναι η παράδοση του τόπου και ιδιαίτερα η μουσικοχορευτική. Ο χορός και το τραγούδι είναι στοιχεία της βαθιάς μας ταυτότητας, συνυφασμένα με όλες τις φάσεις της κοινωνικής και προσωπικής ζωής. Η Ελλάδα είναι ίσως η ευρωπαϊκή χώρα με την πιο μεγάλη ποικιλία μουσικοχορευτικής παράδοσης η οποία γεννιέται μέσα από χιλιάδων χρόνων ιστορίας και πολιτισμικού διαλόγου με γειτονικούς λαούς. Από την δεκαετία του 1950 και εντεύθεν η αστικοποίηση απέκοψε μεγάλο μέρος του πληθυσμού από τις ρίζες του. Οι χοροδιδάσκαλοι των παραδοσιακών χορών το κενό που δημιουργήσε στις νέες γενιές η απόσταση από το χοροστάσι στους τόπους καταγωγής τους. Σημαντικό έργο προσέφεραν οι χοροδιδάσκαλοι οι οποίοι μετέφεραν την τοπική τους παράδοση της οποίας φορείς ήταν οι ίδιοι μέσα από τα

βιώματα που αποκόμισαν από τις παλαιότερες γενιές.

Ένας τέτοιος δάσκαλος και εργάτης της τοπικής ηπειρώτικης παράδοσης, μία από τις πλουσιότερες και δυναμικότερες στον ελληνικό πολιτισμό, είναι ο Σπύρος Νεραϊδιώτης. Γεννημένος το 1960 στην Άρτα και καταγόμενος από τη Νεράιδα, χωριό στα Τζουμέρκα, μεγάλωσε βουτηγμένος μέσα στην Ηπειρωτική μουσικοχορευτική παράδοση και ιδιαίτερα αυτήν των Τζουμέρκων. Η μακροχρόνια ενασχόλησή του με την διδασκαλία του χορού, την έρευνα και την παρουσίαση σε τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές εκπομπές καθώς και η συμμετοχή σε πλήθος εκδηλώσεων, τον οδήγησε σε συγκεντρωση σημαντικού σε ποιότητα και όγκο υλικού και στην έκδοση του βιβλίου με τίτλο «**Εν Χορώ και Οργάνοις** και υπότιτλο: **Επί των ορέων ωραιότης**. Στο βιβλίο που περιγράφονται με

λεπτομέρεια ο γάμος και το πανηγύρι, τα δυο κορυφαία γεγονότα της τοπικής κοινωνίας των Ανατολικών Τζουμέρκων. Εκτός από τις περιγραφές, ο συγγραφέας διεισδύει στον ψυχικό κόσμο του χορευτή και αναδεικνύει πτυχές άγνωστες σε αυτούς που δεν έχουν βιώσει τι σημαίνει να «σέρνεις» τον χορό, να ακολουθείς τον παλιότερο, να σε βρίσκει ο πρώτος ήλιος με τους ήχους του κλαρίνου. Το βιβλίο κοσμούν 170 φωτογραφίες παλιές και σύγχρονες.

Όμως ας αφήσουμε τον ίδιο τον συγγραφέα να μας μυσταγωγήσει στο χώρο εκείνο της παράδοσης που δημιούργησε την δική του ταυτότητα ως πρόσωπο και ως χοροδιδάσκαλο:

«Το βιβλίο **ΕΝ ΧΟΡΩ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΟΙΣ (επί των ορέων ωραιότητας)** μπορεί να είναι αφιερωμένο στη μάνα μου, η οποία προφανώς έχει παίξει σημαντικό ρόλο στη ζωή μου, όπως άλλωστε κάθε μάνα για το παιδί της, αλλά το ότι ασχολήθηκα με το χορό και γενικότερα με τα πατροπαράδοτα, το οφείλω σε έναν άνθρωπο που αγάπησα χωρίς να τον γνωρίσω. Στον πατέρα μου, στον οποίο οφείλω το «ευ ζην».

Ο πατέρας μου ήταν ένας χαρισματικός άνθρωπος, χόρευε και τραγουδούσε με μεράκι. Δυστυχώς δεν τον γνώρισα, γιατί στα 28 του έφυγε και με άφησε ορφανό σε ηλικία 2 χρονών. Μου άφησε όμως, μέσω γονιδίων, μια τεράστια περιουσία, που είναι το πάθος για το χορό και ο έρωτας για τα πατροπαράδοτα. Είναι αυτό που λέμε, «μεράκι».

Ο χορός δεν είναι μόνο βήματα, ή μάλλον εκεί που τελειώνουν τα βήματα τότε αρχίζει ο χορός. Γιατί ο χορός είναι έκφραση, άγγιγμα ψυχής, άρωμα και τρόπος ζωής. Είναι χαρά και απόλαυση, γλέντι και βίωμα, γλύκα και ομορφιά, πόθος και πάθος, ήθος και μύθος, τρέλα και ανατριχίλα, ένας αγώνας ωραίος, μια ευχάριστη αγωνία. Και τότε κάποια άλλα βήματα, αυτά τα βήματα της ψυχής, σε οδηγούν μέσα από τα όμορφα μονοπάτια της παράδοσης στην ωραιότητα των ορέων, στο πανύψηλο αυτό βουνό που λέγεται λαϊκός πολιτισμός, που από την κορυφή του βλέπεις τον κόσμο ολάκερο και την ομορφιά της ζωής, ανακαλύπτοντας αξίες, αναδεικνύοντας όμορφα συναισθήματα, αρετές, ιδανικά.

Φτωχός ο τόπος των Τζουμέρκων, πέτρες και δάκρυ, μα τόσο πλούσιος, σε παραδόσεις, σε χορούς, τραγούδια, ρυθμούς, κορυφαία γεγονότα και πάνω απ' όλα αξίες ζωής.

Αυτή λοιπόν η πολυπόθητη πατρίδα των ορέων, (ή αν θέλετε η ορεινή Άρτα), αυτός ο ευλογημένος τόπος, μου πρόσφερε απλόχερα το κρυστάλλινο νερό του λαϊκού πολιτισμού. Από αυτό ήπια και ξεδίψασα, το διαφύλαξα στάλα-στάλα σαν αγίασμα, το διατήρησα καθαρό και γάργαρο και απλόχερα το πρόσφερα σε πολύ κόσμο, ξεδιψώντας μυριάδες μυριάδων. Είτε με την εκμάθηση και τη διδασκαλία

του χορού, είτε με τις χορευτικές παραστάσεις, είτε με την έρευνα και τη μελέτη της μουσικοχορευτικής μας παράδοσης.

Σκιρτούσε η καρδιά μου και η ψυχή μου πήγαινε στον έβδομο ουρανό, όταν άκουγα τα τραγούδια και τα μελίσματα στο πανηγύρι, και ανατρίχιαζε το κορμί μου από τα τραγούδια των συμπεθέρων στους γάμους.

Έχοντας ως εφόδια τη μακροχρόνια ασχολία μου με τη μουσικοχορευτική παράδοση, τα βιώματα, τα πλούσια ήθη και έθιμα που κουβαλάω από τον τόπο καταγωγής μου, κατέγραψα όλα αυτά τα οποία είναι «αγίασμα» για την ορεινή πατρίδα. Αλλά και μέσα από αυτούς τους απλούς στίχους των τραγουδιών του γάμου και των πανηγυριών, θέλησα να ανασύρω τις αξίες, τις αρετές και τα ιδανικά ενός ολόκληρου λαού.

Τη μουσικοχορευτική παράδοση των ανατολικών Τζουμέρκων, τα κορυφαία γεγονότα, τους γάμους και τα πανηγύρια, τα τραγούδια και τα μελίσματα, τις όμορφες ντοπιολαλιές, τα ήθη και έθιμα, όλα αυτά που είναι ο ζωντανός δεσμός με το παρελθόν, τα έχω βιώσει από μικρό παιδί, απ' όταν θυμάμαι, τον εαυτό μου. Τα κλείδωσα βαθιά μέσα στην καρδιά μου και όταν ήρθε το πλήρωμα του χρόνου και έλαβαν τα όνειρα εκδίκηση, έκανα μια προσπάθεια να τα καταγράψω όσο πιο πιστά, πιο αυθεντικά, υπηρετώντας στο μέτρο του δυνατού, το λαϊκό μας πολιτισμό.

Θεώρησα ότι είναι επιτακτική ανάγκη να πορευτούμε αντάμα με τη λαϊκή παράδοση, σε τούτη την εποχή που ζούμε, την εποχή του μαρασμού των αξιών, των ιδανικών και των αρχών, την εποχή της ισοπέδωσης των παραδόσεων από μια στείρα παγκοσμιοποίηση.

Τα δυο κορυφαία γεγονότα της τοπικής κοινωνίας των ανατολικών Τζουμέρκων, το «Γάμο και το Πανηγύρι», τα κατέγραψα έτσι όπως ακριβώς τα είδα και τα βίωσα στις δεκαετίες του '60 και '70.

Γάμοι στα χωριά μας δε γίνονται πια στην εποχή που ζούμε. Όσοι όμως, βίωσαν το γάμο από τα παλιά, θα τον θυμούνται σαν μια όμορφη ανάμνηση πλημυρισμένη από πλήθος συναισθημάτων, χρωμάτων και αρωμάτων. Σαν ένα πραγματικά αληθινό παραμύθι.

Τα πανηγύρια διατηρούν ακόμα και σήμερα το παραδοσιακό τους ύφος και χρώμα. Σ' αυτό βέβαια συντελούν πολλοί παράγοντες, αλλά περισσότερο όλοι εμείς που από τα παιδικά μας χρόνια βιώσαμε τα πατροπαράδοτα. Κι αυτά μας έγιναν συνήθεια, εξάρτηση, έκφραση, άρωμα και τρόπος ζωής. Και συχνά μας βάζουν μπροστά για να μεταλαμπαδεύσουμε αυτό το ψυχικό τοπίο και στις επόμενες γενιές, έτσι όπως εμείς το παραλάβαμε.

Όσον αφορά τις αφηγήσεις και τις περιγραφές από τα παλιά και λησμονημένα μπορεί να διαδραματίστηκαν στην ορεινή πατρίδα των Τζουμέρκων, αλλά όμως δεν είναι άγνωστα σε κανέναν. Κάθε άνθρωπος σε κάθε περιοχή, σε κάθε γωνιά της ελληνικής περιφέρειας έχει στη ζωή του έστω και μια αντίστοιχη τέτοια ιστορία ή κάποιο παρόμοιο γεγονός. Γιατί γεγονότα όπως αυτά του θανάτου και της ορφάνιας, του αποχωρισμού και του ξενιτεμού, της λεβεντιάς και του ηρωισμού, του γάμου και των πανηγυριών, καθώς και τα συναισθήματα της πίκρας και του πόνου, του παράπονου και της προσμονής, της αγωνίας και του καημού, της υπομονής και της καρτερικότητας, της λύπης και της χαράς, της αγάπης και του έρωτα συνοδεύουν τον κάθε άνθρωπο στον απέραντο κύκλο της ζωής του.

Όπου και να ταξιδέψω η ωραιότητα των ορέων, με πληγώνει. Με πληγώνει με την έννοια του νόστου. Γιατί αυτή η μικρή πατρίδα των ορέων, η ορεινή πατρίδα των Τζουμέρκων, είναι νόστος. Και νόστος είναι όπου ταξιδεύει το μυαλό σου, ό,τι αγαπάει η καρδιά σου, ό,τι ποθεί και λαχταράει η ψυχή σου.»